

Redactioneel

Ingebed als schrijven onvermijdelijk ook is in een actuele context, biedt de reflectie erop in ieder geval een niet te versmaden mogelijkheid (al te premature) reacties op de waan van de dag uit de uiteindelijke tekst te verwijderen. Vandaar: geen benarde, noch bemoedigende opmerkingen in dit *Redactioneel* over brandende kwesties als aantallen op te leiden docenten Nederlands, en op te heffen letterenfaculteiten. Weliswaar is dit tijdschrift gewijd aan "onderzoek en ontwikkeling op het terrein van de didactiek van het moedertaalonderwijs en van de opleiding tot leraar in de moedertaal" -en is het in zijn bestaan en voortbestaan dus bijkans onverbrekkelijk verbonden aan het bestaan en voortbestaan van onderzoeks- en opleidingsinstituten- de omstandigheid dat het slechts driemaal per jaar verschijnt, dwingt tot afstand en abstractie. Dat laatste betekent, volgens Van Peer & Prins in deze aflevering van *Spiegel*, "het verder denken dan de feiten zelf. Dit kan de taalgebruiker doen door het (begrepen) onderwerp op systematische wijze te verbinden met algemene wetmatigheden, principes, regels of verklaringsgronden. Dit abstraheren vergt zeer specifieke vormen van taalgebruik (of in het geval van de lezer/luisteraar, het begrijpen ervan)". Zou deze eerste alinea nu mogen, of juist niet?

De openingszin kan opgevat worden als de weergave van een ervaringsfeit; een directe ervaring van de schrijver zelf of een indirecte: geleerd bijvoorbeeld door te lezen over schrijven. In principe lijkt het mogelijk zo'n ervaringsfeit om te zetten in een schrijfadvis. Dat zou dan ongeveer als volgt kunnen luiden. "Het spreekwoord zegt wel: wie schrijft, blijft!, maar dan moet je wel kiezen voor de meest adequate afstand." (Opnieuw in termen van Van Peer & Prins.)

Zulke *Schrijfadvisen van en voor leerlingen* staan centraal in het onderzoeksverslag van Schoonen & De Gloppe waarmee dit nummer van *Spiegel* opent. Niet minder dan 8699 -geen 8700- verzamelden zij er: gemiddeld 7,5 advies per ondervraagde leerling, in te delen in 11 categorieën. Op basis van een heldere

analyse van dit overvloedige materiaal geven ze antwoord op vier boeiende vragen:

- welke eisen stellen docenten volgens hun leerlingen aan goede opstellen?
- zijn er verschillen tussen leerlingen van uiteenlopende schooltypen (lto, lhno, mavo, havo en vwo) ten aanzien van die genoemde eisen?
- welke relaties zijn er tussen de schrijfvaardigheid van leerlingen en de eisen die ze rapporteren?
- stemmen de eisen die de docenten zeggen te stellen overeen met de eisen die ze volgens hun leerlingen stellen?

Schoonen & De Gloppe komen tot de conclusie dat "de eisen waaraan opstellen blijkens leerlingadviezen moeten voldoen vooral formeel van aard (zijn).

Opbouw, taalconventies en presentatie nemen tweederde deel van de adviezen voor hun rekening. Tussen leerlingen van verschillende schooltypen en tussen goede en slechte schrijvers doen zich verschillen in de aard van de adviezen voor. Tussen docenten en leerlingen doen zich grote verschillen voor: de meeste adviezen gaan uit naar zaken die docenten het minst belangrijk zeggen te vinden.

Deze afstandelijke en geserreerde slotsom lijkt aan perspectief te winnen tegen de achtergrond van een van de adviesbriefjes -aan Linda- die de onderzoekers als illustratie geven. "Maar je moet niet/veel schrijven en dan gaan ze/dat doen en dan dat, dat is/natuurlijk helemaal niet goed/maar verder weet ik ook niet/veel te schrijven, maar als je/op school komt zie je dat alle/maal vanzelf."

Wie kennis neemt van de empirisch-theoretische studie van Van Peer & Prins kan zich bij het zojuist weergegeven citaat afvragen of het daarbij gaat om een dys-functioneel schrijfprodukt, waarvan het ontstaan te wijten is aan een gebrekkige kennis van de leerling omtrent de te kiezen *afstand* bij een opgegeven schrijfofdracht. Als de diagnose leidt tot de constatering dat er sprake is van een onvoldoende ontwikkelde taalvaardigheid, biedt de genoemde studie aanknopingspunten voor een remedie. Immers, Van Peer & Prins interpreteren de uitkomsten van hun quasi-experimentele voortoets-natoets-controlegroep onderzoek als een empirische bevestiging van de hypothese dat waarnemen (niet-talige activiteiten dus) een stimulerende invloed uitoefent op taalvaardigheid (op talige activiteiten dus). Aan de gevonden bevestiging van die hypothese verbinden ze vergaande conclusies met betrekking tot een theorie over en daaraan gekoppelde vormgeving van moedertaalonderwijs.

Op verzoek van de redactie boog Aart van Zoest zich over de vraag of de *semiotiek* aanknopingspunten biedt voor de *literatuurdidactiek*. In een inspirerend betoog pleit Van Zoest

voor het hanteren in het literatuuronderwijs van een aantal methodische instrumenten, aangeboden door de semiotiek. Zonder fanatisme probeert hij zijn mening te illustreren dat de semiotiek, speciaal voor tekstonderzoek dat zich richt op intrinsieke schoonheid, op algemene betekenissen, op onderliggende ideologische uitgangspunten en op verteltechnieken, iets bruikbaar aanreikt, waarmee leraar en leerling hun voordeel kunnen doen. Vier vragen, bij de beantwoording waarvan de semiotiek relevant lijkt, stelt Van Zoest centraal:

- kunnen vormverschijnselen geheime verleiders zijn?
- waar gaat het boek over?
- wat zit er achter?
- wat is de vertel-truc?

Liever dan te etaleren, wil Van Zoest prikkelen tot belangstelling voor de semiotiek als heuristiek, als een benaderingswijze die ertoe leiden kan, dat men iets op het spoor komt.

Ton Mooij bespreekt het onderzoeksverslag *Nederlands in de heterogene brugklas*. De belangrijkste verdiensten van de studie acht hij de gedetailleerde beschrijvingen van gebeurtenissen en processen in de klas en het voorbeeldig analyseren en vergelijken van oefenstof en eindstof. De studie toont aan, volgens Mooij, dat het werken aan Nederlands in de heterogene brugklas nog pas aan het beginpunt staat. Hij concludeert dat er eerst een adequaat curriculum ontwikkeld moet worden, alvorens er gedifferentieerd heterogeen gewerkt kan gaan worden. In de rubriek *Kritiek, Commentaar en Beschouwing* wordt tenslotte aandacht geschonken aan het zogenaamde *Peilingsonderzoek*. Nu de publicitaire golven over de gerapporteerde resultaten ervan wat weggeëbt lijken, ontstaat er ruimte voor een, in zekere zin wat afstandelijker discussie; bijvoorbeeld over de aard en het wezen van de definitie van moedertaalonderwijs die in het onderzoek geoperationaliseerd is. Een aanzetje alvast. Los van de waan van de dag; wellicht.

Warnsveld, augustus 1986

belangrijke vindt dat de kinderen geen worden geboden in hun opstellen waarvan ze niet weten hoe ze die moeten schrijven. Als de leerlingen geen taalfonten willen maken, moeten ze de woorden opzoeken in het woordenboek. Als het daar niet in staat, moeten ze het eerst aan een medeleerling vragen, en pas in de laatste plaats aan de meester.

Vervolgens vraagt hij naar de tweede regel: "Wat?"

Marja antwoordt: "Watjes schrijven." Een herhaalt het antwoord en schrijft het op het bord. Nadat hij het belang van netjes schrijven benadrukt heeft, vraagt hij: "Wat daar eigenlijk voor zit."

